

TRASEELE HANUKIADEI 5768

Lumină în suflete și în conștiințe

Urmare din pag. 3

● **HÂRLĂU.** Minunea de Hanuca s-a întâmplat din nou. Minunea s-a întâmplat încă o dată, acolo unde o mână de evrei, câți trăiesc azi în oraș, nu chiar toți - că „e zi lucrătoare“, spunea președinta obștii, *Sifra Corbici* -, ne-au întâmpinat în impunătoarea sinagogă împodobită cu picturile reprezentând cele 12 triburi ale lui Israel. Și a fost muzică - tinerilor bucureșteni li s-au alăturat și tineri ieșeni - binecuvântări, lumânările aprinse. Sinagoga se însuflețea. Parcă sufletele celor 10.000 de evrei, care au trăit odată în Hârlău, se bucurau laolaltă cu noi.

● **BOTOȘANI.** Luminile sărbătorii de Hanuca au risipit întunericul. A fost și *Hanucă Habait*, pentru că am avut prilejul să intrăm în sinagoga renovată, în care ne așteptau autorități locale și mulți enoriași. Impresia de solemn și *heimis* (familiar) am încercat-o de-a lungul întregului popas în comunitatea botoșăneană, cu un președinte inimos și harnic, *Iosif David*, așa cum l-a caracterizat, printr-o cinstită parabolă, de la Cilibi Moise citire, megieșul său, președintele Comunității din Dorohoi, prof. *Iancu Isidor*. Corul, totdeauna la înălțime, al copiilor și tinerilor evrei botoșăneni (condus de *Emil Mandric*, beneficiind de cunoștințe de istorie a evreilor și de limbă ebraică, predate de prof. *Gustav Finkel*), nu s-a dezmințit nici acum. Luminile Hanucăi, risipind întunericul, au menirea de a risipi și antisemitismul, xenofobia, a spus președintele Comunității, *Iosif David*. Din partea invitaților, *Dan Petric*, inspector la Consiliul Județean pentru Cultură și Artă, a dorit ca „fiecare dintre noi să avem parte de lumina de Hanuca“, iar *Traian Apetrei*, consilier municipal la Primărie, vorbind și în numele primarului, *Ionel Flutur*, a mulțumit pentru contribuția adusă de comunitate la dezvoltarea culturală a orașului. Bucuria reciprocă a revederii s-a tradus și prin exuberanța cu care s-au prins

în horă, la „Hava Naghila“, oaspeți și gazde. Tradiționalele bunătăți de Hanuca la Restaurantul ritual au reconfirmat, o dată în plus, ospitalitatea mișcătoare a amfitrionului și măiestria culinară a doamnelor care le-au pregătit.

● **RĂDĂUȚI.** Cântece și dansuri. Sala de conferințe a Hotelului „Gerald“, nou construit în oraș, era arhiplină. Oficialități din Rădăuți și Siret, evrei rădăuțeni și sireteni, prieteni ai lor ne-au așteptat cu *suvganiot* (gogoși), cu *hanuca gheld* (bănuți de ciocolată), dar, mai ales, cu inima deschisă, așa cum a reieșit din cuvântul de bun venit rostit de președintele Comunității, *Igo Koffler*, care a fost și maestrul de ceremonii al festivității. *Mihai Frunză*, primarul orașului, a vorbit despre buna conviețuire a minorităților la Rădăuți. S-au aprins lumânările, s-au cântat cântece de Hanuca - *yahad* (împreună), tinerii de la București și publicul din sală -, așa cum a dorit Rabinul *Șlomo Sorin Rosen*.

● **SUCEAVA.** Bucuria de a primi oaspeți. Cu toată ora târzie, la Restaurantul ritual nu era loc nici să arunci un ac. Printre cei care ne-au așteptat se aflau prefectul Județului Suceava, *Orest Onofrei*, președintele Consiliului Județean, *Gavril Mârza*, europarlamentarul *Cătălin Nichifor*, numeroase personalități culturale, evrei suceveni și fălțicineni. Mulțumiri - președintelui Comunității, dr. *Sorin Golda*, pentru buna

organizare a festivității, și doamnelor neîntrecute în pregătirea delicatelor, special pentru noi, având ca ingredient sigur bucuria de a primi oaspeți. *Gavril Mârza* a ținut să sublinieze buna conviețuire dintre etnii în Bucovina, care a fost întotdeauna o Europă în miniatură. Cântecul ne-a însoțit și-n popasul sucevean. A existat și o premieră: conferința de presă, de a doua zi dimineață, la care au participat prefectul *Orest Onofrei*, președintele F.C.E.R., dr. *Aurel Vainer*, Rabinul *Șlomo Sorin Rosen*, președintele Comunității, dr. *Sorin Golda*. Dr. *Aurel Vainer* a făcut un succint istoric al Federației, a vorbit despre activitatea prezentă și obiective de perspectivă, printre care deschiderea unor Centre Comunitare Evreiești la Iași, Cluj, Timișoara, Botoșani. În același spirit, a salutat inițiativa prefectului de a realiza un Centru al Minorităților Naționale la Suceava. „Mă oblig să fiu alături de dvs“, a conchis. Rabinul *Șlomo Sorin Rosen* a făcut cunoscut programul de educație iudaică al Rabinatului.

● **FOCȘANI.** A treia lumânare de Hanuca. A treia lumânare de Hanuca a fost aprinsă la Focșani. Și-n această comunitate mică viața evreiască se afirmă viguros, pentru că flacăra ei e vegheată de oameni cu suflet. Președintele Comunității, *Mircea Rond*, ne-a plimbat la etajul Sinagogii, unde a fost deschisă o expoziție de desene și colaje dedicate sărbătorii de Hanuca. Tablourile au fost realizate de elevi ai Școlii Pedagogice din oraș. Etajul mai găzduiește și o expoziție permanentă de documente și fotografii în memoria profesorului *Librescu*, originar din Focșani. O reverență de gând pentru modul în care însuflețește sinagoga familia *Harietta* și *Mircea Rond*, doamnelor care au pregătit tratația pentru musafiri: focșăneni și bucureșteni.

Post-scriptum de Hanuca

Nu puteam încheia aceste relatări de Hanukiadă, fără să mulțumim șefului Sectorului Relații-Imagine-Protocol al F.C.E.R., *Edy Kupferberg*, și tinerilor care, prin cântecele lor, au adus bucurie oamenilor, mai ales, în comunitățile mici, lipsite de cor: *Ina Vlasovski*, *Rica Pintilie*, *Alexandra Ene*, *Mihaela Marinescu*, *Albert Lozneanu*, *Dan Pintilie*. Ei au fost ajutați de șeful de Cabinet al președintelui F.C.E.R., *Silvian Horn*, și însufleții de Rabinul *Șlomo Sorin Rosen*. (I.D.)

Muzică și dans în jurul luminii

Urmare din pag. 3

F.C.E.R., ale rabinului și altor membri ai delegației. În cuvântul său de răspuns, primarul *Ion Ungur* a promis că, așa cum s-a întâmplat și până acum, la Dej va fi întotdeauna armonie între locuitori, indiferent de etnie. În încheierea ceremonialului, formația „Menora“, căreia i s-a alăturat întreaga comunitate, i-a înveselit pe cei prezenți cu cântece de Hanuca, totul terminându-se cu invitarea la dans a celor prezenți. După ce a vizitat impresionanta Sinagogă din Dej, delegația F.C.E.R. a depus un buchet de flori la Memorialul Holocaustului din apropierea sinagogii, primul monument din România ridicat în memoria deportaților de la Auschwitz (1946).

● **BAIA MARE.** Evrei și creștini au interpretat melodiile tradiționale. Solemnitatea sărbătorii de Hanuca s-a desfășurat într-o sală a Comunității, în care nu aveai loc să arunci nici măcar un ac. Președintele Comunității, ing. *Nachman Șalic*, a salutat prezența „caravanei“ Hanukiadei, apoi Rabinul *Șlomo Sorin Rosen* a rostit rugăciunile pentru România și Israel și a aprins lumânarea de Hanuca, cerând scuze pentru întârziere. „Macabeii au așteptat 25 de ani să ajungă în templu, noi am întârziat mai puțin, dar ne pare rău“, a spus domnia sa. Cuvântările rabinului și ale unor membri ai delegației au fost urmate de un program de cântece de Hanuca, prezentat de o formație creștină din oraș, care a inclus în repertoriul său și o melodie sefardă. La rândul său, formația „Menora“, completată cu alți „amatori“ - dna *Mariana Valeria Stoica* (o bună cunoscutoare a unor cântece de Hanuca) și o parte dintre membrii Comunității băimărene - și stimulată de Rabinul *Șlomo Sorin Rosen*, a entuziasmat publicul. O atmosferă sărbătorească în care tineri și bătrâni, deopotrivă, s-au veselit, au dansat (în măsura în care sala ticsită de oameni a permis) și au simțit cum trebuie să fie celebrată această sărbătoare.

● **SIGHET.** În Sinagoga, veche de 150 de ani - „Haveinu Șalom Alehem“ s-a cântat în trei limbi. Deși era zi de lucru, cele mai multe locuri din sinagogă au fost ocupate. Alături de enoriași, au fost prezenți reprezentanți ai cultelor, ai autorităților locale, elevi și profesori, presa. Atmosfera destul de înghețată din sinagogă (deși încălzirea ei a început să funcționeze cu trei zile în urmă), care i-a făcut pe oameni să fie cam zgribuliți, a început să se destindă o dată cu prezentarea făcută de președintele *Harry Marcus* Rabinului *Șlomo Sorin Rosen*, o cunoștință veche a Comunității, care, a spus el, s-a interesat de tânăra de iudaism. Iată că acum și-a terminat studiile rabinice la New York, de aceea, a spus președintele Comunității, „îl urăm succes în misiunea lui dată de Dumnezeu“. Ceremoniile - aprinderea și binecuvântarea lumânărilor, citirea mesajului președintelui F.C.E.R. și cuvântările, roștite de Rabinul *Șlomo Sorin Rosen* și de membrii delegației - au alternat cu programul bogat de cântece, prezentat de Corul Comunității, la care s-a alăturat și formația „Menora“. Din ce în ce mai mulți enoriași și invitați și-au adăugat vocile, aplaudând Sinagoga cu muzica sărbătorii. Aplauze din suflet au recompensat interpretarea în trei limbi - română, maghiară și ivrit - a cântecului „Haveinu Șalom Alehem“, după care copii, tineri și bătrâni, stimulați de Rabinul *Șlomo Sorin Rosen*, au dansat pe melodia „Hava Naghila“. Un mic festin cu produse tradiționale pregătite de gospodinele Comunității, a încheiat frumoasa sărbătoare de Hanuca de la Sighet. Delegația F.C.E.R. a avut posibilitatea să viziteze și Casa Memorială „Elie Wiesel“ în care, pe un perete întreg, se află un tabel cu numărul evreilor care au trăit în județul Maramureș. Calculul final: din

cei 38.000 de evrei, înregistrați în recensământul din 1936, au mai rămas aproximativ 3.000 în 1945. Dar, chiar dacă astăzi numărul lor este mult mai mic, la Sighet, așa cum s-a văzut și de această dată, există viață evreiască și este continuată tradiția iudaică.

● **SATU MARE.** Luminile Hanukiei au ars la poarta Sinagogii. Cel mai impresionant moment al Hanukiadei din „nord“ s-a petrecut la Satu Mare. Aici Hanukia, înaltă de cinci metri, se găsește instalată în curte, în fața celor două sinagogi (cea mare și cea mică), alături de Monumentul Holocaustului, un bloc de marmoră albă a cărei inscripție, în trei limbi, evocă tragedia Holocaustului. Nu departe, pe zidul Sinagogii Mari se află fixate plăci de marmoră neagră unde s-a început înscrierea numelor celor 18.000 de victime ale lagărelor morții - deocamdată, în jur de 300. Tabelele vor înconjura, ca un brâu negru, clădirea. În acest cadru, după deschiderea ceremoniilor de către președintele *Nicolae Decsey* și rostirea rugăciunilor pentru România și Israel, a avut loc aprinderea celei de a șaptea lumânări, Rabinul *Șlomo Sorin Rosen* menționând că este pentru prima dată când poate aprinde lumânările la poarta dinspre stradă, așa cum se cere de fapt, pentru ca trecătorii să vadă luminile de Hanuca. Apoi, formația „Menora“ a interpretat cântece tradiționale, iar enoriașii, printre care și cetățeni israelieni, s-au prins de mână și, în pofida ploii care a început, au dansat în curtea sinagogii. Sărbătoarea a continuat în incinta Sinagogii mici, unde au fost aprinse din nou lumânările. După citirea mesajului președintelui F.C.E.R., au urmat cuvântările unor membri ai delegației și a Rabinului *Șlomo Sorin Rosen*. În încheiere, președintele *Nicolae Decsey* a mulțumit celor prezenți la sărbătoare - „o sărbătoare a speranței, ilustrate de flăcările lumânărilor. Ceea ce facem noi aici, în Satu Mare, dovedește că și cei puțini pot face mult, că prin aceasta vom dovedi că noi, evreii, am fost și vom fi aici, în continuare“. „A fost cea mai frumoasă sărbătoare de Hanuca“, a spus, cu lacrimi în ochi, o enoriașă a comunității.

Lumini ale speranței aprinse și în comunitățile evreiești din vestul României

Urmare din pag. 4

a acestei sărbători și pentru mesajul universalist pe care îl transmite, pentru toți practicanții culturilor monoteiste. Același gând l-au exprimat și liderii cultelor creștine Ortodox și Catolic din municipiul bihorean. Președintele Comunității, ing. *Felix Koppelman*, împreună cu membrii de toate vârstele ai comunității, au pregătit o serie de surprize. Peste 200 de persoane au venit să celebreze împreună, într-un decor festiv, această întâlnire. Corul, ce poartă numele regretatului dirijor *Gyuri Vilan*, reunind toate generațiile, a încântat asistența, acompaniat fiind de formația klezmer „Hakeshet“. Cei mai mici membri ai comunității au cântat apoi singuri și au dansat, spre deliciul publicului. Formația klezmer, compusă din muzicieni care ar face onoare oricărei orchestre, a interpretat melodii melancolice și vesele, evocând asistenței vremurile de odinioară.

● **ARAD.** Un prilej de cântec pentru copii. Tinerii au fost în centrul ceremoniei de Hanuca. Nu doar cei din cadrul

comunității, care se află mereu în preajma lumânărilor de Hanuca, dar și tinerii, la fel de talentați, din cadrul Liceului de Muzică „Sabin Drăgoi“ din Arad. Corul lor, care a interpretat melodii tradiționale evreiești, a impresionat asistența. Președintele Comunității, ing. *Ionel Schlesinger*, a salutat oaspeții și i-a invitat să ia cuvântul. Cu această ocazie, după mesajul tradițional de Hanuca, vicepreședintele Federației, ing. *Paul Schwartz*, a evocat un moment impresionant întâmplat într-o recentă călătorie. Într-unul dintre centrele de primire a evreilor imigranți, sosiți pe vapoarele „Exodus“ din Cipru, după ce supraviețuiseră Holocaustului, s-a aflat scrijelit un nume. În baraca-muzeu de azi stă scris „Andrei, Arad“. Legătura, dincolo de spațiu și timp, a evreilor din întreaga lume este evidentă și cu ocazia acestei Sărbători a Luminii. Marele Rabin *Menachem Hacohen* - Cohen, așa cum o afirmă și numele său - i-a binecuvântat pe tinerii care fac să continue această comunitate, care duc mai departe tradiția sa. O gustare tradițională, cu *suvganiot* și alte „prăjeli“, a încheiat o seară de sărbătoare liniștită și luminoasă.

MARIANA VALERIA STOICA,
președintele Asociației
Culturale de Prietenie
România-Israel

Hanuca - speranța într-o lume a păcii și înțelegerii

...De-a lungul timpului, am participat adesea la sărbătorile din sinagogă, dar numai după experiența avută în Israel, am înțeles semnificația Sărbătorii Luminii. Pentru evrei, lumina simbolizează cunoaștere, cultură, apropiere de ceilalți. Luna decembrie este luna Luminii, a reînnoirii speranțelor într-o lume mai bună a păcii, a luptei împotriva urii, a xenofobiei. Sărbătoarea Luminii este un gest simbolic, dincolo de legendă. În simbolistica noastră, mai ales aici, la Cluj, înseamnă a societate multiculturală, datorită de a ne înțelege între noi, de a manifesta toleranță; de aceea, Sărbătoarea Luminii este importantă pentru toate cultele...

...O comunitate mică are dreptul de a-și menține identitatea, iar majoritatea să preia tot ceea ce este valoros din cultura ei...

...Sighetul pentru evrei a însemnat durere și deportare, iar pentru creștini - durere și moarte, de aceea, Sighetul este un loc special, de reculegere, de înțelegere între oameni. Trebuie să ne respectăm, indiferent în ce limbă ne rugăm sau vorbim. Lumina de Hanuca ne va ajuta să devenim cu toții mai buni și să prevenim ca ceea ce s-a întâmplat, cu peste 60 de ani în urmă, să nu se mai repete...

...Sărbătoarea de Hanuca este un simbol al înțelegerii între toți, indiferent de limba în care vorbesc. Pe toți ne unește același gând. Nu este ușor să fii evreu, dar a fi evreu este sinonim cu a fi om, ceea ce iarăși nu este un lucru ușor. Vă doresc ca lumina de Hanuca să lumineze pentru fericirea tuturor... (CLUJ-NAPOCA, DEJ, SIGHET, SATU MARE)